

BULLETIN 85

April 2001

Contributie: minimaal fl. 15,- per persoon/jaar.

Postbank nummer: 38.70.852

Dagelijks bestuur:

Voorzitter: Mr. G. Schilperoort
Secretaris: P.J. Pot
Penningmeester: A.J. Dekker

Redactiecommissie:

Mr. G. Schilperoort
Mr. R. van der Waal

Conservator: B. Kolbach a.i.

Layout: C. Spruit

INHOUD

NIEUWS VAN DE REDACTIE.....	2
NIEUWE VRIENDEN.....	3
WAT DE KRANTEN ZEGGEN	4
DE VRAGENRUBRIEK	9
WERKGROEP "DIALECTEN HOEKSCHE WAARD"	12
NAAR DE BAKKER EN DE SLAGER, DEEL 1	16
AANWINSTEN	24

NIEUWS VAN DE REDACTIE

Beste vrienden,

Als je 's-avonds over de Heinenoordse Dorpsstraat rijdt, valt het op dat er geen licht meer brandt in het woonhuis van Oost-Leeuwenstein. De reden is dat mevrouw De Rooy per 1 februari jongstleden is verhuisd naar een andere woning in Heinenoord. Een gevolg van het overlijden van de heer De Rooy is dat het bestuur van de Stichting Streekmuseum Hoeksche Waard nu een nieuwe bestemming moet vinden voor de woning van de museumboerderij. Inmiddels is de opkamer opgeknapt en als werkkamer in gebruik bij de heer B. Kolbach.

Over de herbestemming van de overige kamers wordt nog nagedacht.

Zoals u in de streekkranten heeft kunnen lezen, heeft de heer Kolbach in februari de 65-jarige leeftijd bereikt en op 28 februari jongstleden afscheid genomen als burgemeester van de gemeente Korendijk. De voorzitter en secretaris van de Vriendenkring waren op de receptie aanwezig om hem met deze mijlpaal te feliciteren. Dit afscheid heeft bepaald niet tot gevolg dat hij als ambteloos burger stil thuis blijft zitten. Zijn taak als bestuursvoorzitter en waarnemend conservator slokt veel van zijn tijd en energie op.

Het museumbestuur heeft maatregelen getroffen om het museum beter toegankelijk te maken voor minder-validen door de vloer van de stal opnieuw te laten bestraten. De vloer is niet alleen geëgaliseerd, maar ook de opstap naar de keuken is nu verdwenen. Verder zijn er concrete plannen gemaakt voor het aanbrengen van een traplift naar de eerste verdieping. Het inbraak- en brandalarm is in de afgelopen maanden gemoderniseerd en in overeenstemming met de (steeds hogere) eisen van de verzekeringsmaatschappijen gebracht. Al met al noodzakelijke en nuttige, maar kostbare verbeteringen!

De opzet van de nieuwe internetsite van het Streekmuseum is goedgekeurd door het bestuur. De site wordt nu verder uitgewerkt. Zodra alles gereed is, wordt het nieuwe adres van de internetsite bekend gemaakt.

De bijdragen van de vrienden over 2001 stromen gestaag binnen. Mocht u nog niet aan uw betalingsverplichting hebben voldaan, mag ik u dan hierbij eraan herinneren? Het is trouwens de laatste keer dat u de bijdrage in guldens voldoet. Volgend jaar is immers de euro ingevoerd.

NIEUWE VRIENDEN

De hieronder genoemde personen zijn in de afgelopen maanden toegetreden tot de Vriendenkring. Wij heten deze nieuwe vrienden/vriendinnen, van harte welkom.

L	003	A. Bevaart	Zuidland
L	549	J. Boekestijn	Naaldwijk
L	184	Mevr. M.J. van Bovene	Rotterdam
HW	200	N.A. Brouwer	Oud-Beijerland
HW	657	H.G. Brouwer-Dorst	Oud-Beijerland
L	834	D.J.P. Dekker	Berkel en Rodenrijs
HW	357	H.W. Dorst	Heinenoord
HW	667	M.R. Edel en	
HW	668	J.A. Edel	Oud-Beijerland
L	875	T.P. Gorges-Kruger	Rotterdam
HW	271	L. Goudswaard	Strijen-Sas
L	104	J. Kappetein	Lopik
L	127	C.J. Laskewitz-Schilperoort	Driebergen
HW	158	P.D. van Loo	Heinenoord
L	706	Mevr. A. Mulder	Dordrecht
HW	276	M.J. van Opstal	Strijen
L	874	N. van Osenbruggen	Dordrecht
L	704	A. Poortvliet en	
L	705	M. Poortvliet-van Steensel	Veenendaal
HW	723	D. Preesman	Heinenoord
L	300	D.T. Prins	Rotterdam
L	417	Mevr. E.M. Saarloos	Zevenbergen
L	356	D. Stötefalk-de Winter	Geervliet
L	570	A. Tamerius	Ridderkerk
HW	693	R. Vermeer	's-Gravendeel
HW	082	Arnold de Winter	Oud-Beijerland
L	641	W.F. de Wit-Trouw	Zeist
L	875	Drs. T. Zoon-Vogelesang	Monte-Carlo (Monaco)

WAT DE KRANTEN ZEGGEN

In februari 1963 blikte de redacteur van het Nieuwsblad gewijd aan de belangen van de Hoeksche Waard en IJselmonde terug naar de bevrijding van Nederland in 1813. Hierna volgt het letterlijk overgenomen artikel.

”Mijnsheerenland, februari 1963.

150 JAAR GELEDEN WERD ONS LAND BEVRIJD VAN FRANSE OVERHEERSING

Het is dit jaar 150 jaar geleden dat ons land bevrijd werd van de Franse overheersing. Onze historische medewerker is naar aanleiding daarvan in de oude archieven gedoken en heeft een tweetal artikelen geschreven, waarin hij het leven van toen en hoe dit werd beïnvloed door de ineenstorting van het Franse rijk, belicht.

Het eerste artikel laten wij nu hier volgen:

Op 19 november 1813 des voormiddags om 10 uur liep een 27-jarige man diep in gedachten over de bemodderde straat van Westmaas. Ruim een half uur geleden was hij uit zijn woonplaats Mijnsheerenland vertrokken met zware zorgen aan zijn hoofd. Het gonsde van de geruchten, soms benauwende, soms verheugende geruchten. Over Napoleon, die een nederlaag geleden had in het grote Rusland en in een slag in Duitsland en over enkele mannen, vooraanstaande lieden met klinkende namen in Den Haag, die de bevolking zouden hebben opgeroepen zich te bevrijden van het Franse juk. Het was zo moeilijk om achter de juistheid van de geruchten te komen. De berichtgeving moest uitsluitend geschieden door uitgezonden boden en de wegen waren tegenwoordig niet altijd even veilig. Het waren inderdaad zorgelijke tijden en op de schouders van deze man rustte de verantwoordelijkheid van het welzijn van de drie voormalige gemeenten Mijnsheerenland, Westmaas en Group, welke gemeenten sedert twee eeuwen waren samengevoegd tot ene gemeente. Hij was namelijk de maire (burgemeester) van die gemeente.

ONZEKERHEID

Nauwgezet als hij was zou hij zo gaarne zekerheid hebben over hetgeen gezegd werd. Als hij die zekerheid had, dan zou hij zijn handelwijze kunnen bepalen zonder in conflict te komen met hetzij de Franse onder-prefect of hetzij met de nieuwe Hollandse regering. Helaas, hij kreeg geen zekerheid, alleen geruchten. Zojuist nog was hij aangesproken door Teunis Dirksz. Maaskant, lid van de Municipale raad (gemeenteraad), die hem voor waar had meegedeeld, dat de Hollandse vlaggen zouden wapperen van de torens van Rotterdam en van Oud-Beijerland, hetgeen uiteraard niets anders kan betekenen, dan dat er een omwenteling plaats vond.

En als dat waar zou zijn, dan zou men in deze dorpen niet achter kunnen blijven met het betonen van blijdschap over de bevrijding. Aan de andere kant, als men te voorbarig zou blijken te zijn en het ongenoegen op de hals zou halen van de Fransen, dan kon men uit ervaring weten, dat zulks nare, zeer nare gevolgen zou hebben.

GROTE ARMOEDE

Nee, de tijden waren zorglijk. “Armoede heerste alom en met de winter voor de deur kon men alleen maar somber zijn. Hoe hadden de ingezetenen al niet geleden van alle vorderingen en werkloosheid met als gevolg armoede en honger in vele gezinnen. 13% van de bevolking leefde van de ondersteuning! Een brief uit die dagen, n.l. 4 maart 1812 kan zonder nader commentaar de bittere armoede illustreren.

De brief is gericht aan de kerkeraad van Op- en Neerland en luidt als volgt:

“Mijn Heeren, Maaijke de Kok, huisvrouw van Carel van Drunen op den 19 September 1784 met behoorlijke Acte van indemniteit onder ons berustende van UE vertrokken legt zeer ernstig ziek. Haar man is reeds heden overleden en de ziekte en dood word alleen menschelijker wijze veroorzaakt door gebrek aan alles. Naakt, in bitterste koude, zonder brood en zonder verdiensten is hunnen toestand niet te beschrijven. Denkelijk volgt de vrouw ook haar man in ‘t graf. Om egter alles wat mogelijk is te doen om dat voor te komen, verzoek ik ten spoedigste UE consent om haar enige bedeling alsmede de adsistentie van een chirurgijn te doen genieten, als ook om haar begraafkosten ingeval zij mogt komen te overlijden voor Ued. te betalen!!” En daar was dan tenslotte nog bijgekomen de verplichting tot dienstneming in de Franse legioenen. Wat was er geworden van deze jongemannen? Van enkelen had men kortgeleden nog bericht ontvangen. Zoals van Cornelis Zuijderhoek en Jan van Pel, die bij het 86e regiment infanterie dienden, en van Adrianus Ruighaver, Jan Groen en Cornelis Streefkerk, die waren ingedeeld bij het 30e regiment infanterie van linie. Doch van anderen wist men niets en hoorde men ook niets meer. Van Jacob Quartel, oud 23 jaren en dienende bij de 88e cohort nationale garde, niet en van Hendrik Bijl van de Keizerlijke garde niet. Andries van Dijk, ingedeeld bij de jagers ter paard, had op 30 juli nog een brief gestuurd vanuit Maagdenburg. Ter geruststelling had hij meegedeeld, dat hij tot de reserve behoorde van de grote Armee.

Hij zou echter zijn dorpje aan de westelijke boorden van de Binnenmaas nimmer terug zien.

En hadden al niet enkele ouders het bericht moeten ontvangen van het sneuvelen van hun zoon, zoals Arie Vink, Klaas van Etten en Jacob de Jong? Dit alles liep de maire te overdenken daar op de Westmaasse straat en vooral hoe zijn houding moest zijn in deze omstandigheden. Denk niet, dat hij een bange man was. Integendeel, hij kon soms fel van leer trekken, zowel in de Franse, als in later tijd. Maar men

vergete niet, dat in feite het wel en wee van vele ingezetenen kon afhangen van zijn besluiten en bovendien wijzigt in sommige tijden het publiek even gemakkelijk van houding als een weerhaan van richting.

DE VLAG UIT

Opeens deed een helder idee zijn gezicht oplichten. De vlaggen van de torens van Rotterdam en van Oud-Beijerland? Dat betekende toch wel wat. Maar toch leek het te riskant om nu terstond de vlaggen van de beide torens te laten steken. Daarom besloot hij de vlaggen uit te steken als ook de Hollandse vlag uit de toren van Dordrecht zou wapperen. Dan was dat wel voldoende bewijs, dat vergissingen uitgesloten waren. Terstond deelde hij zijn besluit, mee aan Ary Roozendaal, voor die dagen een vrij vermogend man en tevens ook lid van de raad. Daarna begaf hij zich in de schemer van die herfstnamiddag op de terugweg. De volgende morgen om half negen wordt hem de mededeling gedaan, dat de Hollandse vlag te zien was op de Dordtse dom en derhalve droeg hij de timmerman Kappers op ook te Mijnsheerenland de vlag uit de toren te steken, en een bode werd uitgezonden naar Westmaas om daar hetzelfde te laten doen.

WEER SPEK IN DE KUIP

In de middag van diezelfde dag moest de maire het dorp uit om een bezoek te brengen aan de Westdijk “In zijn absentie”, zoals hij zelf schrijft, maakte de dorpsbevolking zich meester van de trommel van de schutterij en ging, allen met oranjelinten getooid, kabaal maken. Vooral de jeugd zag zich een gelegenheid geboden om de bloemetjes eens behoorlijk buiten te zetten, terwijl ook vele ouderen hun vreugde lieten blijken over de verdwijning van het gehate Franse regiem. Vooral onder de arbeidersbevolking had men het meest te lijden gehad van de verschillende bepalingen en de werkloosheid met de voedselschaarste. Nu zouden betere tijden aanbreken. Volop werk en weer spek in de kuip, terwijl de koffie voor iedereen betaalbaar zou zijn. Om vijf uur keerde de maire terug en had inmiddels enige proclamatie ontvangen uit Den Haag via een zekere Louter van Heinenoord (die zich helemaal niet gestoord had of er Fransen in de buurt waren of niet). Alles wees er dus wel op, dat andere tijden zouden aanbreken. In overleg met de heer Knottenbelt, destijds predikant, liet hij om half zes de klok kleppen ten teken, dat er iets bijzonders mee te delen viel. Voor het rechthuis staande las hij daarna met luider stem de ontvangen proclamaties voor.

ORANJE BOVEN!

De eerste luidde als volgt:

In naam van zijne Hoogheid den Heere Prince van Oranje. Alzoo de gezegende
Bulletin nr. 85 pagina 6

herstelling van zaaken met vaste schreeden nadert, zoo wordt aan alle Ingezetenen kennis gegeven, dat hunne wenschen binnenkort bekroond zullen worden; dat de tegenwoordige Regering Provisioneel zal voorzien in alles en bijzonder in de bewaring van de rust, tot dat zijne Hoogheid in persoon in ons midden zal verschijnen. Inmiddels worden alle Burgers opgeroepen om te waken voor de rust en vrede. Ik beloof zelf aan den geringsten Een dag van Vreugde en Vrolijkheid. Maar ik waarschuw Elk die zou willen roven of plunderen of iemand enige belediging aandoen. Seg 't voort.

De tweede is wel de bekendste:

Oranje boven. Holland is vrij. De Bondgenoten trekken op Utrecht. De Engelschen worden geroepen. De Franschen vlugten aan alle kanten. De Zee is open. De koophandel herleeft. Alle partijschap heeft opgehouden. Al het geleedene is vergeten en vergeven. Alle de aanzienlijken komen in de Regeering. Roept den Prins uit tot Hooge Overheid. Wij voegen ons bij de Bondgenoten. En dwingen den vijand tot vrede. Het volk krijgt op een vrolijken dag op gemeene kosten, zonder plundering nog mishandeling. Elk dankt God. De oude tijden komen wederom. Oranje boven!

Op 21 November werden de twee proclamaties voorgelezen te Westmaas en omdat het toch in een moeite doorging, werd ook nog mededeling gedaan van de ijk en de herijk van maten en gewichten voor Westmaas en Group en voorts, dat op de aanstaande zaterdag schouw zou worden gehouden over de straten van Westmaas en de Westdijk. Ook hier werd besloten met een glaasje in de herberg van Pieter van der Hoek (op de hoek van de Smitsweg). Trouwens heel Westmaas heeft duchtig feest gevierd, op de trommel geslagen en klok geluid. En het is verwonderlijk, dat in zo'n armoedige tijd de genever nog zo rijkelijk kon stromen. Trouwens een fles genever kostte slechts negen stuivers en dat was al zwarte handel. Edoch, na alle feestgedruis vernam de maire, die zich nu president noemde, des anderen daags, dat de Fransen weer binnen Dordrecht gekomen waren. In spoedoverleg met De Jong en Pesant, ook leden van de raad, werd ijlings besloten de vlag weer van de toren te halen. Timmerman Kappers kreeg de opdracht voor Mijnsheerenland, timmerman Marinus Berkman voor Westmaas. Die Pesant, chirurgijn van beroep en geboren op 14 maart 1756, was geen man, die een blad voor de mond nam. Al in het najaar van 1795, dus kort na het verjagen van de stadhouder, lag hij overhoop met de patriotten. Hij maakte in het openbaar de leden van de toenmalige burgerwacht uit voor "plunderaren en missebakfels". Toen heeft ook hij, evenals alle bestuurderen, de akte van trouw getekend. Voor die ene akte werd een heel nieuw register aangelegd. Er staan twaalf namen in en is na 1795 in het archief gedoken.

ONVERSTOORBAAR

De heer Louter van Heinenoord ging echter onverstoorbaar verder met het organiseren van voedselvoorraden voor de bevolking en met het geven van instructies aan de buurgemeenten. Hij las zelfs gedeelten uit de courant voor aan de ingezetenen om hen toch vooral maar op de hoogte te houden. Die couranten waren wel geen ochtendbladen, doch anderzijds hooguit een dag oud. Hij liet ze namelijk halen uit Rotterdam. Op aandringen van deze Louter, werd ook besloten om tegen de toenemende onveiligheid een nachtwacht in te stellen, bestaande uit iedere wacht acht vrijwilligers. Onbegrijpelijk, maar er waren nu al mensen, die zich hieraan onttrokken. De maire (president) was echter niet mals in zijn oordeel over deze lieden. Bovendien werd op aanwijzing van eerdergenoemde Louter een begin gemaakt met de werving van vrijwilligers voor het eigen leger of om burgerdiensten te verrichten. Vier mannen meldden zich aan, er verschenen er uiteindelijk twee. De andere twee werden later door de veldwachter opgehaald. Bovendien moesten vier paarden geleverd worden, een paard door Jan de Jong, een door Teunis Maaskant, een door Maarten Goudswaard en een door Pleun de Geus.”

PJP

DE VRAGENRUBRIEK

Deze keer een verheugend groot aantal antwoorden en nieuwe vragen.

Antwoorden.

Op vraag 486 is een mogelijke aanwijzing ontvangen, terwijl op de vragen 488, 490, 492, 497, 498 en 499 uitgebreide antwoorden zijn binnengekomen.

De vragenstellers hebben de reacties inmiddels thuis gekregen.

Overigens waren een groot deel van de vragen in de fichescollectie van het museum te vinden.

Vragen.

500.

Pieter NN, tr. Jannetje Pieters.

Uit dit huwelijk:

1. Pieter Pieters Hogewerf, begr. Klaaswaal 5-2-1710, tr.(1) voor 1685 Aefje Pietersdr. de Man, overl. voor 5-4-1705, ondertr.(2) Numansdorp 5-4-1705 Ariaantje Crelisse van der Linden, ged. verm. Numansdorp.
2. Pieter Pieters Hoogwerf, wagenmaker, tr. Neeltje Simons Erkenbout, dr. van Sijmen Ariens Arckenbout en Annetie Pieters van der Linden.

Gevraagd: Wie weet meer over Pieter NN en Jannetje Pieters?

501.

Aagje de Bruijn, ged. Dordrecht 10-10-1772, dr. van Cornelis de Bruijn en Willemijntje Roobol, tr. Ridderkerk 18-9-1795 met Willem Groenendijk, zn. van Jan Groenendijk en Teuna Jonker.

Gevraagd: Mogelijk is Aagje de Bruijn overleden in de Hoeksche Waard. Waar en wanneer?

502.

Johannes de Neef, ged. Numansdorp 18-4-1762, overl. Spijkenisse 9-3-1843, ondertr./tr. Numansdorp 4-8/26-8-1787 Maartje Gerritsdr. Broeders (Broers), ged. Klaaswaal 4-11-1764, overl. Numansdorp 20-9-1831, dr. Van Gerrit Pieters den Broeder (Broer) en Adriaantje Jansdr. van der Weide, ged. Klaaswaal 11-7-1728, overl. Heinoord 29-4-1797.

Gevraagd: geboorte, overlijden, huwelijk (data en plaats) van Gerrit Pieters den Broeder, alsmede gegevens over zijn ouders.

503.

Cornelis van der Linden, geboren 16-04-1862 te Sint Anthoniepolder.
Gevraagd: Huwelijk, overlijden en eventueel nageslacht.

504.

Symon Symons van den Berg, ged. Mijnsheerenland 23-9-1781,
overl. na 26-12-1847 tr. Mijnsheerenland 2-5-1808 Neeltje Adrianus Visser,
ged. Numansdorp 26-3-1786.
Gevraagd: waar en wanneer is Neeltje Adrianus Visser overleden?

505.

Jan Cornelisse Sneep geb./ged. waarschijnlijk Mijnsheerenland, ca. 1614, overl.
Mijnsheerenland 20-2-1687, oud 73 jaren, tr. waarschijnlijk Mijnsheerenland tussen
1640/1645 Truijgien Andries geb./ged. Mijnsheerenland, ca. 1618, overl. Mijnshee-
renland 25-4-1681, oud 63 jaren.
Gevraagd: geb./doopdata en -plaatsen van deze echtelieden, datum en plaats van hun
huwelijk en gegevens omtrent hun ouders en kinderen.

506.

Cornelis Janszn. Sneep geb./ged. Mijnsheerenland ca. 1659, zoon van in de boven-
staande vraag genoemden, otr. Mijnsheerenland 17-4-1683 Aeltgen Otto Maaskant.
Gevraagd: geb./doopdata en -plaatsen en datum en plaats huwelijk en overlijden van
beiden, alsmede gegevens omtrent de ouders van Aeltgen Otto Maaskant.

507.

Hendrik Bastiaanszn. Moerkerken tr. Lijsbeth Willems. Beiden zijn waarschijnlijk
geb./ged. Oud Beijerland ca. 1650 en tr. ca. 1680 in Oud Beijerland.
Gevraagd: nadere gegevens omtrent beiden, hun afkomst en hun kinderen.

508.

Joost van den Berg, overl. 's-Gravendeel 29-11-1794 en Marieke (of Maaijke) van der Wulp, overl. 's-Gravendeel 5-9-1809.

Dit echtpaar trouwde mogelijk op 8-4-1763 in 's-Gravendeel.

Twee van hun kinderen waren:

Sent, geb. ca 1781,

Arie, geb. ca 1785.

Gevraagd: meer informatie over Joost van den Berg, Marieke van der Wulp en hun voorouders.

U wordt van harte uitgenodigd om uw vragen, die betrekking hebben op de Hoeksche Waard, in te sturen naar:

P.W. van Hulst
Ruigoord 133
3079 XP Rotterdam
e-mail p.w.van.hulst@planet.nl

Vergeet niet een postzegel in te sluiten.

Peter van Hulst.

WERKGROEP "DIALECTEN HOEKSCHE WAARD"

HERINNERING AAN KONINGINNEDAG 1938 TE OUD-BEIJERLAND
(in het dialect van Oud-Beijerland)

Jaerleks was t'r op Koninginnedag de optocht van schoolkinderen deur het durp. Oranje sjerpe om, ketoene vlaggetjies in de hand, loid zingend, liepe we in een lange stoet deuret durrep. Ok waai, kindere oit een gezin waer elk hallefie mos worre omgedraoit, waere elk jaer blaai mit dut fêêst. Je voelde dan datter naerie wier gekeke, daerom wilde je d'r zo mooi meugelijk oit zien.

Maer d'r was gêên geld voor een fêêstmus of iets van dien aerd; ut êênigste watter afkon waere een paar cente voor crêpe-pepier. Dat koche we dan ok.

Nouw was in die taid (1938) stroop een erg goekôpe brôôdbelegging. Kartonne lege strooppotte waere d'r dan ok zat in hois. De dag voor koninginnedag ginge we om de taefel zitte, ieder mit een schôôngewasse strooppot voor zich. Daer begon voor ons ut fêêst. Eerst wier d'r een stuk van de pot afgesneje zôôdatter een mooi kalotjie overbleef en ieder dee z'n best om mettet crêpe-pepieer een mooie fêêstmus te make. We trillende van opwinding. D'r wier geknipt en geplakt en de resultaten wiere vergeleke. An et end van de middag kregte we van moeder een stukkie hoejelastiek. Et mos toch op je hôôd blaaiwe staan en mit et elastiek onder je kin gaf dat gêên probleme.

Haa, nouw hadde we ok iets apart, iets hêêl moois, iets wajje in de winkel nie kon kôpe, een echte fêêstmus.

De volgende dag was t'r gêên zon, maar ons hart was zonnig; vandaeg was het dubbel fêêst, mee lôpe in den optocht... met onze fêêstmus op. Vol verwachting trokke we naer school, waer we ons opstelde. Een beetje oitdaegend; zag iederêên het wel dan we zo'n mooie mus op hadde?

Het sein van vertrek wier gegeve. De stoet zette zich in beweging. We zonge oit volle borst. Het êene lied nae et andere. De mêêster hoefde maar een lettergreep van een nieuw lied in te zette of waai viele al in. Heerlijk zôô te kenne zinge. Alles was blaai en vrolik. Je voelde je opgeheve bove 't alledaegse oit. Niet denke an vervelende dinge maer allêên vreugde in je voele van leuk t'r oit zien. Je aaigemaakt bezit bove je hôôfd voele als iets boitegeweuns. Zien jullie et allemaal wel; vaders, moeders, tantes en ooms? Waai doen ok mee, waai draege ok een fêêstmus!

De lucht wier donker, maer da gaf ons niks; zinge en geniete van dit fêêst.

De eerste druppels viele. Het deerde ons niet. Wat gavve waai om rege. Tois lagge d'r wel drôêge klere. Et begon te stortregene, jammer want d'r gongen nou mense naer hois. Zaai hadde ôônze fêêstmus nog nie gezien. En toen... kelderde ôônze hêêle vreugde in mekaar.

Gierend van het lache riep êên van de klasgenootjies: “O jonges, kaik es naer heur, ze het een strooppot op t'r hôôfd. De regen had het oranje crêpe-pepier zôô doordrenkt dat de pot zichtbaar was geworre.

O, die ontdekking, dajje niet mit een fêêstmus op je hôôfd liep maer mit een strooppot; die afgang dajje ontdekt was in je erremoe. Weg te kenne zinke voordattet tot grôôte hilariteit bekend wier bai iederêên. De eerste gedachte die je dan besturmt is “wegweze”. Je fêêstmus, nou erremoe-mus, afrukke en d'r stillechies vandôôgaan.

Je durft niemand an te kaike, want iederêên weet nou da jouw opgeheve hôôfd vals was. Thois kommende janke om de ondergane vernedering. In opstand komme tege de hêêle wereld omdat jouw zoiets mos overkomme en pas laeter begrepe dat voor heur, die onder het verregende crêpe-pepier de strooppot ontdekte, die strooppot ok geen onbekende mot zain geweest.

Mevr. J.J. Koorneef

Hij heb z'n aaiige in de neste gewerkt. = Hij heeft zichzelf in moeilijkheden gebracht.
Dat kind blijft in de neer. = Dat kind blijft achter in ontwikkeling.

SPREEKWOORDEN EN GEZEGDEN IN HOEKSCHE WAARDS DIALECT (vervolg).

Hij laet z'n aage gêên ore annaie. = Hij laat zich niks wijs maken.

Ze ete de ôôre van z'n hôôd. = Ze eten meer dan hij kan opbrengen.

Je ken wel deurgaan tot dajje een ôôns weegt. Of: Je ken werreke tege honderdentien op. = Met moeite door hard werken de kost verdienen.

Je ken het niet bolwerke. = Je kunt het werk niet afmaken.

't Is op een oortie nae gevild. = 't Werk is zo goed als klaar.

Hij is vandaeg (of merge) an de pin. = Hij moet vandaag(of morgen)werken. Wordt ook gezegd wanneer het zijn beurt is om bijvoorbeeld zondags het vee te voederen, mesten en melken.

Hij is gêên pijp tebak waerd. = Hij is blijkbaar liever lui dan moe.

Hij ken prate tegen honderdentien op. = Hij heeft meestal het hoogste woord.

Looie pijpe, same dêêle. = Ieder krijgt precies evenveel.

Wat deur de roepert ken, ken ok deur de poepert. = Alles wat door het keelgat kan, kan er onder ook weer uit.

't Is poes weder poes. = Omdat iemand plaagt, wordt hij op zijn beurt er ook "tussen genomen".

Hij wordt ertussen genomen. = Hij wordt beetgenomen (beduveld.)

Hij haalt z'n aes terug. = Wraak nemen. (Ook: Hij haalt z'n haer terug.)

Hij ken wel een potjie bij hem breke. = Hij kan van hem veel gedaan krijgen.

Blaeze in de kouwe pap. = Bluffen, opscheppen.

Hij ken nog gêênêês neffe de pot pisse. = Zelfs eenvoudig werk kan hij niet uitvoeren.

Met passen en meten gaat de tijd versleten. = Niet vlug kunnen beslissen door veel wikken en wegen.

Hij krijg alles op een presentêêrblaechie. = Zonder zelf moeite te doen heeft hij veel verkregen.

Hij hief t'r gêên bêên voor uit te zette. = Zonder moeite verkregen.

Hij is zôô dun as een panlat. = Het is een magere man, (Ook: Hij ken wel deur een lampegglas. D'r zittem niks in de weeg.)

De paere die de haever verdiene krijge ze niet. = Hard werken wordt vaak niet beloond.

Wasse in de pispot en drôôge in de schoorstêên. = Onhygiënisch werken.

't Is 'm met de paplepel ingegeve. = Hij handelt net als zijn ouders.

'n Mooi petret voor een kapotte ruit. = Afkeurend gezegde van iets. (Ook: 'n Mooi gezicht voor een kapotte ruit.)

Plasdankie = Weinig blijk van dankbaarheid voor verstrekte hulp.

Das-niet gepist en toch nat. = Wordt gezegd bij het vragen van een te hoge prijs.

Poeriemelk = Chocolademelkpoeder = Cacaopoeder.

Je ken de pot op = Gezegde bij het weigeren van een te hoge prijs te betalen of het afslaan van een nadelig voorstel.

W. Reedijk

NAAR DE BAKKER EN DE SLAGER, DEEL 1

Inleiding bij “Naar de bakker en de slager”, (hoofdstuk VIII uit: een manuscript: over mijn kindtijd in de Hoeksche Waard, jaren vijftig en eerste helft jaren zestig).

door J. in ‘t Veld

Al eerder werd een deel van het manuscript in dit Bulletin opgenomen. Het betrof gedeelten die alle van schoolervaringen verhaalden: “Schoolmelk en klok kijken in Westmaas”, (nr. 76, april 1998), “Bokkie springen en bevrijdingsestafette” (nr. 77, augustus 1998) en “Een angstige Barmhartige Samaritaan” (nr. 78, december 1998). Onderstaand deel bevat m’n ervaringen van het boodschappen doen voor moeder. Ook dit boodschappen doen vormde een cirkel: een kring van kennismaking met m’n omgeving, zoals “school” ook zo’n cirkel vormde.

Tot slot van deze toelichting: het manuscript als geheel gaat over de periode die direct vooraf ging aan het jaar (1964) waarop de onlangs door TV Rijnmond uitgezonden compilatie (“Het was”, Westmaas, 9-9, 16-9 en 23-9-2000) betrekking had. Voor reacties op en vragen over het manuscript staat de auteur open. Dat geldt eveneens voor eventuele ideeën tot verspreiding. Zijn adres is bij de redactie bekend.

VIII. Naar de bakker en de slager

Dicht bevolkt was de Munnikendijk niet. Toch waren er vlak bij ons huis een slager en een bakker, op steenworpafstand. Het pand van de slager konden we uit het hoekraampje zien.

Wat kwam ik tegen op die paar honderd meter van huis naar Jan Verkerk, gestuurd om “acht ons tarwe” en een pak beschuit te halen? Vanuit de keuken van “het warme vierkant gezien, was - niet vanuit het hoekraampje maar vanuit het raam evenwijdig aan de dijk - het tamelijk lage huis van familie Vermaas zichtbaar. Een voor die tijd tamelijk groot gezin, waarvan de moeder betrekkelijk jong overleed.

De meeste van de zoons en dochters waren op z’n minst een jaar of vijf ouder dan dit jongetje. Dat betekende minder contact-als-gelijken. Eén van hen was werkzaam bij KONI, het snel groeiende bedrijf van weegbruggen en schokbrekers in Oud-Beijerland, dat zoveel Hoeksche Waarders, die eerder in de open lucht gewerkt hadden, een baan tussen vier muren verschaftte.

Om werkkrachten te verwerven op de krappe arbeidsmarkt moest een bedrijf op z’n minst vervoer naar en van het bedrijf aanbieden. Zo kon je op de Hoeksche Waardse dijken ‘s morgens en ‘s avonds heel wat Volkswagenbusjes zien rijden. Naar of van de peefabriek, KONI of Koen Visser, de Rotterdamse havens of Piet Smit. Zo haalde een telg van de familie Vermaas collega’s op om naar Oud-Beijerland te rijden. Rechtstreeks vanaf Mastland was het acht kilometer. Maar hij haalde misschien wel

collega's uit Maasdam of Puttershoek op. Het busje stond voor ons huis als de zoon thuis was. Dát was mijn contact met KONI.

Eén van z'n broers zocht het hoger op. Hij wilde piloot worden. Zijn ogen lieten dat echter niet toe. Dat leek me een grote teleurstelling, voor hem en voor ieder ander: iets graag willen worden, maar dat niet kunnen vanwege je fysieke gesteldheid.

Blazen mocht hij gelukkig onbeperkt, bij Mastland's Fanfare. Zelfs heeft hij nog wel eens hoog van de toren geblazen, 's morgens vroeg op Koninginnedag en bij de reveille op Bevrijdingsdag.

Naast familie Vermaas, pal tegenover ons, woonde familie Witter. In een huis - anders dan vrijwel alle andere - met de korte gevel evenwijdig aan de richting van de dijk.

Omdat de dijk in oost-west richting liep, betekende dat een huis met weinig dag- en zonlicht. Dat konden het ruime portiek en de gebroken kap niet verhelpen. Voor Arie, "de baas", was dat niet zo erg, omdat hij meestal buiten was, net als vader. Hij verzorgde de boomgaard die in een lange, smalle strook achter het huis lag. Een strook grond die eigendom was van "de Cillershoekse Erme", oftewel de diaconie van Cillaarshoek.

Dat de bomen uit de tijd van het diakenhuismannetje kwamen, zoals verteld werd, leek me sterk, maar jong waren ze niet meer. Wel ouder dan de met hand-hendel bediende sproeikar, waarmee dreigende ziekten bestreden werden. Maar ook daar ging beslist geen DDT in. Daarmee had je een ongunstig image als landbouwer of kweker: ouderwets. Het feit dat de buiten slapende sproeikar toegedekt werd met een deken, vijzelde die image niet op. Nog minder de kennis van de actuele stand van de fruitteelt-techniek, die hij ongevraagd aan de Mastlandse volks- en herentuinders toediende.

Maar dat was nog niet alles. Hij wist ook welke toepassingen voor mij of voor U het meest geschikt waren. Voor zichzelf was hij tevreden met de stand van omstreeks 1948. Juist dat gaf hem veel rust en tijd om anderen van weloverwogen en deskundig advies te dienen. Staande aan de lange zoom van de boomgaard langs het - uiteraard door een sloot ervan gescheiden - pad, waarop voor de gebruikers van de “tuinen van Hans Kolff” het recht van overpad gold.

Zo nu en dan moest hij thuis thee gaan drinken, of een boterham eten. Wanneer dat was, daar hoefde hij zelf niet op te letten. Dat maakte vrouw Witter hem wel duidelijk. Of het geluid zo goed geleidde langs de rails - ja, want daarin was Arie wel modern - of omdat vrouw Witter voor de klas gestaan had, werd niet duidelijk, maar tot achter bij de Negentienmorgenvliet was haar stem goed hoorbaar: “Arrriiéééé, Arrriiiiéééé”.

Dan kwam Arie naar huis, met of zonder lorrie.

Van de opbrengst bracht hij ook wel eens iets zomaar bij deze of gene dorpsbewoner, net zo ongevraagd als zijn teeltadviezen. Het was niet met chemische middelen bespoten, niet bemest en daardoor meestal wat klein, en een hagelschadeplek hoorde ook bij zijn natuurlijke teeltwijze.

Naast Witter woonde in een huisje dat maar half zo hoog leek, familie Ketting. Beter gezegd: meneer en mevrouw Ketting. In dat kleine lage huisje waren namelijk een stuk of zeven kinderen grootgebracht, die echter allemaal “uitgevlogen” waren. Ketting was een naam die in Mastland vaker voorkwam.

Een directere omschrijving van onze overburen luidde “Kee en Gerard”. Dan wist het hele dorp over wie je het had. Waarom? Niet alleen vanwege enkele kinderen die op het dorp waren blijven wonen. Ook niet alleen omdat Gerard een veehandelaar in hart en nieren was, en iemand met gezag in die kringen. Verworven niet slechts door langdurige werkzaamheid in dit vak, maar vooral ook door een wijd vertakt net van cliënten en door bezoek aan diverse markten. Nee, dat niet alleen. Ze hadden veel contacten en kregen veel aanloop. Kee was altijd in voor een gesprek. Ze praatte zelf graag, maar leende ook vol overgave een oor aan verhalen van een ander. Voorbijgangers konden me nogal eens schuin zien oversteken naar hen. Om te luisteren naar het relaas van een autotocht op de terugweg van een veemarktbezoek in Utrecht. Toen wegverlichting nog schaars was en wegen in het Hollandse polderland bij voorkeur evenwijdig aan, maar vooral ook vlak naast watergangen liepen - waardoor de categorie “te water geraakt” een veel voorkomend soort auto-ongeluk was. Toen het zo mistig was dat Kees de Koomen uiteindelijk maar vóór de auto was gaan lopen om nog wat te zien.

We gingen ook naar hen om te bellen, want ons huis had wel een nummer, maar
Bulletin nr. 85 pagina 18

daar kon je niet mee bellen. Samen met hen lazen we “het Nieuwsblad”, dat Mrien Monster, de AOW-gerechtigde leeftijd al heel wat jaren gepasseerd, bleef bezorgen, jaar in jaar uit, Munnikendijk in, Munnikendijk uit.

Naast Kee en Gerard had opoe gewoond, moeder van vader’s kant. Met opa, die overleden was voor ik hem had kunnen leren kennen. Opoë mocht ik nog wel een beetje leren kennen. Omdat het maar vijfentwintig meter schuin oversteken was vanuit ons huis, mocht ik daar als jongetje van vier of vijf al gauw alleen naar toe. Als dat op zaterdagavond was, trakteerde ze me op een gepofte appel. In de geopende klep van het fornuis lachte die me toe.

De allerlaatste maanden van haar leven werd ze verzorgd door tante Cor, de jongste zus van vader. In haar huis kwam familie Van der Linden wonen. Ook al was bouw van huizen aan de Munnikendijk geleidelijk in z’n werk gegaan en werden er heel wat kinderen geboren, ook aan de Munnikendijk werden mensen ouder dan ze op het moment van hun vestiging aan de dijk waren. De meesten hadden zich er in de jaren dertig of eerder gevestigd.

Omdat de bebouwing van het dorp uiteraard vanuit het dorp begonnen was, kwamen de eens jonge bewoners van deze huizen, kort na het pannembier betrokken, op leeftijd. Zo ook opoe In ‘t Veld. Tot ze stierf en ik niet meemocht naar haar begrafenis, ook al had ik toch verscheidene keren een gepofte appel bij haar gegeten.

Zo kwam een huis vrij, waarin familie Van der Linden kwam te wonen. Zij zetten de verjongingstrend voor dit deel van de Munnikendijk. In het huis waar eens opoe In ‘t Veld uitging om er niet meer terug te keren, werden kinderen geboren. Die aten op zaterdagavond geen gepofte appel uit het fornuis.

Op die leeftijd speelden ze wel, buiten, op de dijk, frank en vrij. Ook tot later op de avond dan wij? Misschien.

“Postcommandant” Van Mastrigt was in ieder geval al met pensioen, zodat hij niet meer kon vragen, onderwijl doorfietsend: “Zijn jullie d’r moe van?”.

Steevast vroeg hij dat als we, vlak bij het bord “50 kilometer”, bij zijn nadering gauw in de berm van de stoep naar het kerkhof waren gaan zitten, boven op de bal.

Als het de bedoeling van dat bord is geweest om ongelukken te voorkomen, dan is dat in ieder geval één keer tevergeefs geweest. Toen mijn jongere broer bij het oversteken van de dijk vlak bij dat bord geschept werd door een - dus niet passerende - auto, was ik er geen getuige van, maar toen ik kort daarna bij hem kwam, en hem op het in het asfalt gereden grint zag liggen, vluchtte ik het talud af, sprong over de sloot, het weiland in, weg van dat vreselijk nare: m’n broer lag onbeweeglijk op de dijk, naast een auto. Hoe ik weer uit het weiland gekomen ben, of iemand me gehaald heeft, of ik uit mezelf teruggegaan ben naar de dijk, ik weet het niet meer. Maar die

vlucht, dat weet ik zo zeker als aan de Munnikendijk een bord “50 kilometer” stond. Even zeker als het feit dat ik er ook zelf eens languit kwam te liggen. Eens, op een heel ander moment, toen keuvelende volwassenen wel erg veel bloed in hun gespreksonderwerp hadden gedaan.

De huisarts kwam eraan te pas, legde me op de keukentafel en ontdeed mijn overhemd van de lange mouwen om me goed te kunnen controleren. Om te constateren dat er volgens hem niet echt iets beschadigd was.

Het lage huisje van de Van der Lindens was de helft van een dubbel. Naast hen woonden Ai en Ploon Buitendijk. Ai, een rustige, vriendelijke man, fietste op zijn gemak naar de tuin achter Jan Buitendijk. Om er met een zak, gevuld met kool of krotten, een poos later, van terug te keren.

Hun erfje grensde aan de stoep, die langzaam afdaalde naar de “tuinen van Hans Kollf”. Om het lange pad langs de boomgaard van Witter - waar nooit zon kwam en het dus vaak vochtig was - te kunnen betreden, moest wel eerst een hek geopend worden. Achter dat hek liep meestal geen levende have dat de benen kon nemen. Maar toch was er een hek.

Alvorens de stoep naar “Hans Kollf” over te steken om naar de stal van vader te gaan, viel m’n oog op de overzijde van de dijk, op nog een huis, eveneens duidelijk lager dan het onze. Bewoond door familie Palsrok, onze directe burens, maar er zat wel een lang dijkerf tussen. Evenmin als bij de Buitendijks waren er bij hen nog kinderen thuis.

Een enkele keer slechts kwam ik er binnen. Kortavonden deden vader en moeder niet met hen. Je kon ook niet met iedereen kortavonden, dan hield je geen avonden over om te langavonden.

De stoep overstekend viel m’n blik allereerst op de pulppit. De pulppit op het stalerf van vader. Op enkele landbouwwagens, zwaar druipend van het water, kwam dit restproduct van de Puttershoekse suikerfabricage bij ons aan. Dat werd los in een grote kuil gestort. Als dat niet aangestampt werd, zou de kuil gauw vol zijn. Vandaar dat we moesten pulp-trappen. Des te zwaarder aangestampt, des te beter. Vervolgens werd de inmiddels tot bult verheven pulp-pit - zo noemde vader die - met stro en aarde afgedekt om hem tegen vorst te beschermen. Al naar behoefte werd er in de stalperiode met een grote schop een punt van de pulp-taart afgesneden voor de gemiddeld zes á zeven melkkoeien, die vader hield.

Een aantal dat een heel “persoonlijke” verzorging mogelijk maakte. Vader borstelde hen vaak, vooral hun achterlijf. De staart kwam, als ze op de grupp lagen, nogal eens met hun eigen ex-pulp-taart, in de goot, in aanraking. Die strontproductie ging altijd door, zelfs als ze “droog stonden”, - de laatste weken van de “zwangerschap”

waarin een koe niet gemolken werd.

Als het kalfje of stiertje 's nachts verwacht werd, moest ik wel eens meewaken, voor het geval er assistentie nodig was bij de verlossing van de boreling. Bijvoorbeeld om met "houtjes" een kalfje dat niet uit eigen beweging de stal en het nieuwe leven kon betreden, een handje te helpen.

Waren dat de kalfjes die in een smal hokje achter de stal hun kleutertijd door zouden gaan brengen? Even goed door vader van eten en drinken voorzien als wij door onze moeder, oké, maar benauwd was het wel.

De nachtelijke uren wachten, die dat vergde, had ik liever in de bedstee doorgebracht, ook al waren ze per jaar op de vingers van één hand te tellen. De biest-met-beschuit-en-suiker maakte echter heel wat goed.

Onder één dak met vader's stal woonden "de huishoudster" en Leen van Vliet. Vader verhuurde die helft aan hen voor een rijksdaalder per week. Het was een huisje, waarop het wandbord bij de ingang geheel van toepassing was: "Wie 't kleine niet eert, is 't grote niet weerd". Leen van Vliet was autodidact. Hij had zichzelf gevormd na eerst - wie niet in de Hoeksche Waard - in land- en tuinbouw z'n geluk te hebben beproefd. Die proef was blijkbaar niet zo goed gelukt. Wellicht kwam dat omdat zijn motivatie meer in de boeken lag. In de rechts- en bestuursboeken vooral. Ik kon er op die leeftijd uiteraard geen hoogte van krijgen in hoeverre zijn deskundigheid strekte. Maar hij vertelde over de zaken waarvoor hij pleitte - bij het kantongerecht in Oud-Beijerland of hogerop - met een niet mis te verstaan gewicht.

Dat gewicht werd ondersteund door de boeken in de kast met glazen deuren, die in de kleine, intieme huiskamer stond. En wat in ieder geval niet aan duidelijkheid te wensen overliet: hij was wethouder. Wethouder van Mastland, samen met Aart Vermeer. Uit hoofde van zijn functies was hij vaak elders. Daarom was "de huishoudster" - zoals ze bij ons thuis genoemd werd - nogal eens alleen thuis wanneer ik daar over de vloer kwam.

In onze familie- en kennissenkring was zij, althans voor mij, de enige in deze categorie. Brambring heette ze, maar dat hoorde ik pas later. Ze had veel meegemaakt in de Tweede Wereldoorlog, heel veel. En nu zorgde ze voor deze autodidact, vol overgave.

In de winter hoefde in dat huis, aan de kant van de stal, niet zo hard gestookt te worden: de koeien van vader zorgden voor een warme buffer, samen met de voorraad voederbieten, onder, en het hooi boven de lage zoldering. Toen ik op een keer, op een koude middag in 't begin van november, van de stal naar huis liep, werd me duidelijk waarom bij ons thuis juist die week de kachel aangestoken was. daar waren geen koeien die de keuken en de loos verwarmden.

Aangenaam toeven was het er, aan de andere kant van de muur, waartegen de voerbieten en het hooi van vader lagen.

In één van de lentes verscheen er, per fiets, op de dijk ter hoogte van hun huis een landschapsschilder. Hij zette z'n ezel ter hoogte van het pas verschenen bord "50 kilometer", dat tegenover dit knusse huisje stond. Ook hij had blijkbaar oog voor dit huisje, maar zeker ook voor het uitzicht op het dorp, vanaf de plek voor het huisje. Met op de voorgrond de hier en daar nog aanwezige, toen juist bloeiende, fruitbomen in de Kerketuinen en op de achtergrond de kerktoren. Hij maakte twee schilderijen. Eén ervan kreeg een plek in hun huisje.

Tussen hun huisje en de schuur van slager Jan Ketting was lange tijd een schuur van "andere Ketting": de tak van Kee en Gerard. Tot er een huis gebouwd werd voor Dirk, één van hun zoons. Een soort bedrijfswoning, zou je kunnen zeggen, want daarachter waren al stallen en schuren aanwezig, waarin diverse soorten vee gehouden werden. En een wei, die uitkwam op de vliet langs de Negentienmorgen. In die stallen en eromheen was altijd bedrijvigheid, altijd wat te doen. In de eerste plaats natuurlijk voor de Kettings zelf: Dirk en Jan. Maar ook voor een vrijgezelle jongen als Jan de Ruiters, die overdag bij Hofka in Klaaswaal banden vulcaniseerde. Na dat vulcaniseren bleven er nog heel wat avonden en weekeinden over. Ook toen al, toen de arbeidstijden langer en de vakanties korter waren. Of het was voor hem het vullen van die avonden en weekeinden, of hij had er echt schik in. Of beide. Of hij wilde wat bijverdienen. Of alle drie. Ik kreeg er geen hoogte van. Dat hoefde ook niet. We groetten elkaar en wisselden ook wel eens een paar woorden.

Zo nu en dan stond hij op de dijk, als hij klaar was met het uitmesten of het voeren van de koeien. Daarmee leverde hij een bijdrage aan de levendigheid op de Munnikendijk.

Gescheiden door de bewuste stoep naar de stallen en schuren, was de schuur van de slager Ketting: Jan de Slager. Het was de tijd dat, wanneer je op straat een onbekende v66r je tot staan wilde brengen om iets te vragen, dan riep je gewoon: "Jan". Een kans van één op drie dat je succes had.

Zoals er een "Jan de Bakker" was en een Jan Ketting, had Mastland ook een "Jan de Slager". Functioneel was dat ook nog, want "Jan de Slager" - genaamd Ketting - was heel iemand anders dan "Jan Ketting".

De slagerij was een heel bedrijf, op een tamelijk groot perceel. De slager hield zelf wat vee, in één van de schuren, en handelde er ook in. Dan rukte hij uit met de Volvo met lange rug en kleine achtterruitjes. In het achtterruitje zat een spijltje in het midden, net een soort stalraampje.

Hij slachtte een deel van het vee zelf. De wetenschap dat er daar regelmatig een koe doodgestoken werd, vond ik als kind griezelig. Maar, als elk kind, was ik ook

nieuwsgierig. Toen die twee elementen in mijn wezentje tegen elkaar opgewassen waren, stond ik op een dag voor de geopende deur van de slachtplaats: de nieuwsgierigheid had gewonnen. Mét het bloed zag ik - hoe snel de messteek ook toegebracht werd - de doodsstrijd van een levend wezen. Reden om het bij het één keer te laten. Wanneer een overigens gezonde koe door een aandoening plotseling dood gegaan was, moesten we als dorpsbewoners tijdelijk verplicht méér vlees afnemen. Want zo'n koe moest snel geslacht worden en het vlees ervan snel verwerkt, gebraden. Vandaar dat er een noodslachting plaatsvond.

Op de meest doeltreffende en snelle manier werd daarvan kond gedaan aan de bevolking: door de dorpsomroeper, Bas van Etten. Per fiets, gewapend met megafon, maakte hij een ronde door het dorp: "Hedenmiddag om halfvier is er vlees verkrijgbaar aan de gemeentelijke slachtplaats", klonk het dan over Munnikendijk, Nieuwstraat en Breestraat. Zei hij er ook de prijs al achteraan?

Wat gebeurde er als het geen gezond dier was, en wat gebeurde er met de niet eetbare of bruikbare delen van de eens-levende-koe of het eens-levende-varken? Daarvoor kwam op gezette tijden de destructiewagen, ruikbaar als hij je passeerde.

In de kleine winkel, die zich in het midden van het langgerekte pand - tussen schuur en woonhuis - bevond, dacht ik niet meer aan dat mes of dat pistool. Daar had ik maar één doel: de boodschap van moeder uitvoeren. Klein en gezellig was de winkel. De wachtruimte voor de klanten was niet breder of groter dan een gang in een zestiger jaren doorzonwoning. In feite wás het ook de gang naar hun eigen ruimte, waaruit de slager of zijn vrouw via een trapje de winkel bestegen. Op de vooruitzorgdagen kon het dan wel eens vol zijn.

Na zo'n drukke dag zullen ze ongetwijfeld extra genoten hebben van de rust in huiselijke kring. In de huiskamer waar je van de dijk zo - naar beneden - in kon kijken, omdat de vloer onder het "loopvlak" lag.

AANWINSTEN

In deze rubriek noemen wij de aanwinsten die in de afgelopen maanden zijn ontvangen door het Streekmuseum ter aanvulling van de verschillende collecties. Onderverdeeld in een aantal groepen wordt een opsomming gegeven van deze aanwinsten.

Deze keer geen aanwinsten voor de collectie landbouwgereedschappen, maar wel voor de ambachten, namelijk: een zevental timmermannschaven (waaronder enkele profielschaven), een collectie gereedschappen van een huisslachter, die werden gebruikt in de tijd vóór 1940: een groot hakmes, een wetstaal, twee messen, drie haken en twee varkenskrabbers.

De kledingcollectie (en overig textiel) werd aangevuld met: een wit katoenen nachtjapon, een hoofdpeluw, twee merklappen, een zwarte bolhoed, drie rouwkeuvels, een ondermutsje, en gehaakt mutsje, een borduurlapje uit 1890, twee interlockhemden, een jaegeronderbroek en een fantasiepantalon.

Aan huishoudelijke voorwerpen werd ontvangen: een ivoren haakpen, een pluchen tafelkleed, een mangelbak, een schillenbak en een bruin emailen melkbusje.

Tenslotte een restgroep: twee meelzakjes, diverse spellen (waaronder “Mens-erger-je-niet”), legpuzzels en kinderboekjes, een koperen tabaksdoos, een sponsdoosje, een sigarettendoos, koperbeslag van een bijbel, een borduurwerk (voorstellende een molen) in een lijst, een sigarenblik met opschrift “Spoorwegjubileum 1839-1939”, twee schoolletterkaarten op een rol (Wolters), een paar leren beenkappen, een paar canvas beenkappen en een gouden medaillon met fotootjes.

Alle goede gevers bedanken wij bij deze nogmaals voor het afstaan van de genoemde voorwerpen aan het Streekmuseum.

R. van der Waal